

Adèle Schreiber. Den gröne mannen. Dialogos förlag.

Gröna män. Nej det handlar inte om människor från mars. Den gröne mannen, eller som han också kallas: bladmannen, är en återkommande bild inom konsten och kyrkoarkitekturen från tidig kristen tid, som sedan sträcker sig från romansk, gotisk tid via renässansen och barocken in i vår egen samtid. Ett mansansikte omgivet av blad från ek, lager, hagtorn eller någon annan växt. Ofta växer dessa blad ut från ansiktets ihåligheter; mun, näsa, ögon och öron.

Konsthistorikern och författaren Adèle Schreiber har i boken "Den gröne mannen" gjort en lika lärd som underhållande sammanställning av denna konstform genom två tusen år. Det är fascinerande att följa hur ansiktet återkommer i kyrkor genom århundraden för att i vår tid få plats även i den profana konsten.

Vad är ursprunget till den gröne mannen? Ofta har man nöjt sig med förklaringen att mansansiktet omgivet av grönskande blad har sina rötter i förkristen tid och då i någon form av fruktbarhetskult. Adèle Schreiber, som har djup kunskap inom Indisk religionshistoria, finner rötterna till den gröne mannen under namnet kirtimukha, knuten till en myt om guden Shiva. Det är i så fall ett slående exempel på hur en gestalt och en form kan röra sig mellan olika kulturer och överleva långt efter det att dess ursprung gått förlorat. Kanske för att denna symbol väcker så många associationer till människans beroende av natur och växtlighet. I en tid då nationella anspråk och främlingsfientlighet breder ut sig behöver vi denna påminnelse om konstens och den folkliga religionens ointresse för gränser, dogmer och etnicitet.

Adèle Schreiber ägnar ett särskilt avsnitt åt Linköpings domkyrka där hon finner åtta bladmän i katedralens ornamentik. Håll utkik i valven och särskilt vid deras slutstenar! Nästan alla är de från romansk och gotisk tid. Även Vreta klosterkyrka har en grön man från 1600-talets mitt snidad i ek som pryder predikstolen.

"Den gröne mannen" är en stor bok om ett smalt ämne, som inspirerar till att ge sig ut i landets kyrkor och söka bladformade ansikten. Så synd bara Adèle Schreiber på bokens sista sida påstår att bibelversen; "Människan är som gräset..." är hämtat från aposteln Petrus. Visserligen är den citerad där. Men denna underbara metafor av människans utsatthet likt gräs och blomster är profeten Jesajas ord och bör så förbli.

Jakob Carlander